

IV

VIDA OFICIAL DA RAG

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE

CRÓNICA DA ACADEMIA (2023)

NECROLÓXICA:

AGARDANDO / Anxo Angueira Viturro

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE (ANO 2023)

COMISIÓN EXECUTIVA

A Comisión Executiva da Real Academia Galega actúa por delegación do Pleno e encárgase de exercer o goberno da institución. Dende o 24 de abril de 2021 a súa composición é a seguinte:

Víctor Fernández Freixanes, presidente
Margarita Ledo Andión, secretaria
Fina Casalderrey, tesoureira
Marilar Aleixandre, arquivista - bibliotecaria
Henrique Monteagudo, vicesecretario

PLENARIO

Está constituído por trinta membros de número e é o encargado de tomar as decisións últimas que afectan á Real Academia Galega.

Relación dos membros numerarios por orde de ingreso:

Andrés Torres Queiruga
Manuel González González
Salvador García-Bodaño Zunzunegui (*faleceu o 7 de marzo de 2023*)
Xesús Alonso Montero
Xesús Ferro Ruibal
Antón Santamarina Fernández
Ramón Lorenzo Vázquez
Francisco Fernández Rei
Francisco Díaz-Fierros Viqueira
Rosario Álvarez Blanco
Víctor Fernández Freixanes
Xosé Luís Axeitos Agrelo
Euloxio Rodríguez Ruibal

Ramón Villares Paz
Margarita Ledo Andión
Manuel Rivas Barrós
Bernardino Graña Villar
Henrique Monteagudo Romero
Xosé Luís Regueira Fernández
Pegerto Saavedra Fernández
Fina Casalderrey Fraga
Marilar Aleixandre
Chus Pato
Ana Romaní
Ana I. Boullón Agrelo
Gonzalo Navaza Blanco
María Dolores Sánchez Palomino
María López-Sández
Lourenzo Fernández Prieto
Anxo Angueira Viturro (*electo o 28 de outubro de 2023*)

MEMBROS CORRESPONDENTES

Relación dos actuais membros correspondentes por orde de ingreso:

José Luis Varela Iglesias
Xosé Manuel González Reboredo
Francisco Xavier Carro Rosende
Fernando López-Acuña López
Ivo Castro
Dieter Kremer
Teresa Barro Muñoz–Ortiz
Xosé María Lema Suárez
Xulio Ríos
Luís Daviña Facal
Johannes Kabatek
Xoán Babarro González
Xoán Bernárdez Vilar
Francisco Calo Lourido
Augusto Pérez Alberti
Xosé Xove Ferreiro
Modesto Aníbal Rodríguez Neira
Francisco Antonio Cidrás Escáneo
Ernesto Xosé González Seoane

Domingo Frades Gaspar (*faleceu o 10 de xaneiro de 2023*)
Felipe Lubián Lubián
Héctor Manuel Silveiro Fernández
Carlos Xesús Varela Aenlle
Manuel Caamaño Suárez
Jorge Arbeleche
Craig Patterson
Luís Manuel García Mañá
Farruco Sesto Novas
Débora Campos Vázquez
Xosé Henrique Costas González
Antón Palacio Sánchez
Francisco Cerviño González
Alba Nogueira López
Xavier Vence Deza
Olivia Rodríguez González
Fernando Ramallo Fernández
José Manuel González Herrán
Luz Méndez Fernández
Goretti Sanmartín Rei
Xosé Antón Fraga Vázquez
Clodio González Pérez
Jorge Mira Pérez
Carlos Xavier Brandeiro
Marcos Bagno
Helena González Fernández
Olga Castro
Kirsty Hooper
Helena Villar Janeiro
Helena Zernova
Carmen Pazos Balado
Afonso Vázquez-Monxardín Fernández
Mercedes Queixas
Xavier Senín Fernández
Ramón Nicolas Rodríguez
Celia Pereira Porto
Ana Romero Masiá
Luciano Rodríguez Gómez
Bieito Silva Valdivia
Montse Pena Presas
Diego Rodríguez

MEMBROS DE HONRA

Relación de académicas e académicos de honra actuais:

John Rutheford

Carlos Alberto Zubillaga Barrera

Marina Mayoral

María Rosa Lojo

Kathleen N. March

Takekazu Asaka (electo o 28 de outubro de 2023)

CRÓNICA DA ACADEMIA (ANO 2023)

XUNTAS ACADÉMICAS

O Pleno da Real Academia Galega reuniuse en xunta ordinaria e extraordinaria nas seguintes datas:

XUNTAS ORDINARIAS

- 16 de marzo de 2023.** Plenario ordinario da Real Academia Galega en que se nomeou académico correspondente a Luciano Rodríguez Gómez.
- 29 de xuño de 2023.** Plenario ordinario da Real Academia Galega en que se acordou dedicarlle o Día das Letras Galegas de 2024 a Luísa Villalta (A Coruña, 1957-2004). Na mesma sesión foron elixidos membros correspondentes Bieito Silva, Montse Pena e Diego Rodríguez.
- 28 de outubro de 2023.** Plenario ordinario da Real Academia Galega en que se elixiu académico de número a Anxo Angueira Viturro (Manselle, Dodro, 1961) e académico de honra e Takekazu Asaka (Toquio, 1952).
- 15 de decembro de 2023.** Plenario ordinario da Real Academia Galega de final do ano en curso.

XUNTAS EXTRAORDINARIAS

- 11 de marzo de 2023.** Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega no salón rexio do Círculo das Artes de Lugo co gallo da recepción de María López-Sández como académica de número.
- 17 de maio de 2023.** Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega co gallo do Día das Letras Galegas dedicado a Francisco Fernández del Riego, que se desenvolveu en Vilanova de Lourenzá.

3 de xuño de 2023. Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega no teatro Jofre de Ferrol co gallo da recepción de Lourenzo Fernández Prieto como académico de número.

23 de setembro de 2023. Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega no Balneario de Mondariz co gallo da recepción de Kathleen N. March como académica de honra.

COMISIÓN EXECUTIVA

A Comisión Executiva da Real Academia Galega reuniuse nas seguintes datas:

17 de xaneiro de 2023

27 de febreiro de 2023

16 de marzo de 2023

4 de maio de 2023

9 de xuño de 2023

26 de xullo de 2023

11 de setembro de 2023

16 de outubro de 2023

6 de novembro de 2023

11 de decembro de 2023

INGRESO DE MARÍA LÓPEZ-SÁNDEZ

A filóloga e escritora, profesora de Didáctica da Lingua e da Literatura da Universidade de Santiago de Compostela, María López-Sández, ingresou na Real Academia Galega como membro de número o 11 de marzo de 2023 no Círculo das Artes de Lugo, a súa cidade natal. Marilar Aleixandre foi a encargada de darlle resposta en nome da RAG.

No seu discurso de ingreso, *Onde abrolla o manancial: a paisaxe na raíz do ensaísmo galego*, explora a relación da paisaxe cos inicios do ensaísmo galego e reivindica a descrición da natureza como parte esencial da necesidade da autorrepresentación colectiva. A nova académica identificou o xermolo do ensaísmo no limiar de *Cantares gallegos*, exemplo de autorrepresentación radical que constituíu o acto político máis poderoso da Galicia do século XIX; e sinalou a Ramón Otero Pedrayo como figura clave para a eclosión a mediados do século pasado dun xénero que sempre constituíu para as linguas minorizadas o último chanzo na loita polo seu recoñecemento como códigos de pleno dereito. María López-Sández ocupa a cadeira de Darío Xohán Cabana (1952-2021), a quen rendeu homenaxe antes de profundar no tema do seu discurso.

INGRESO DE LOURENZO FERNÁNDEZ PRIETO

O sábado 3 de xuño, no teatro Jofre de Ferrol, celebrouse a sesión extraordinaria pública de recepción de Lourenzo Fernández Prieto como membro de número. O catedrático de Historia Contemporánea da Universidade de Santiago de Compostela ocupa a vacante producida no ano 2020 polo pasamento da poeta Luz Pozo Garza. Ramón Villares foi o encargado de lle dar resposta en nome da institución.

A memoria, a historia e a política. A esquecida polémica Cela versus Paz-Andrade sobre a lexitimidade democrática, a memoria republicana e a Autonomía de Galicia en xullo de 1977 é o título do discurso de Lourenzo Fernández Prieto. Nel céntrase na relación entre historia, memoria e política no contexto da Transición democrática en Galicia a partir dunha discusión pública que tivo como protagonistas a Valentín Paz-Andrade, senador electo na reinaugurada democracia en 1977, e Camilo José Cela, senador por designación real. O episodio rescatado, vinculado á reivindicación galeguista dun Estatuto de Autonomía que apelase ás raíces republicanas, é para o historiador un exemplo claro da fondura do esquecemento colectivo e de como o relato do pasado, tamén o das vítimas, sempre está dominado polo vencedor.

INGRESO DE KATHLEEN N. MARCH

Kathleen N. March contribúe de forma destacada dende hai décadas á proxección internacional da literatura galega como crítica literaria e tradutora. En recoñecemento ao seu labor pasado e os proxectos que segue a desenvolver, a Real Academia Galega recibiu a o 23 de setembro no auditorio Infanta Isabel do Balneario de Mondariz como académica de honra.

A filóloga reflexionou no seu discurso *Máis alá do manifesto* sobre o carácter global da literatura galega e propuxo novos camiños que cultivar para facela chegar “máis alá”, como fixeron no seu día Rosalía e Manoel Antonio, dous autores que marcaron a súa traxectoria. A nova académica recitou as súas traducións ao inglés de poemas de autores e autoras galegos de distintos tempos, dende Pondal, Rosalía e Manoel Antonio ata Luz Pozo Garza, Xosé Luís Méndez Ferrín, Alberto Avendaño, Xohana Torres, Emma Pedreira, Luísa Villalta e Marica Campo. A académica Rosario Álvarez foi a encargada de darlle resposta en nome da corporación.

DÍA DAS LETRAS GALEGAS 2023

O pleno da Real Academia Galega, reunido o 9 de xullo de 2022, acordou dedicarlle o Día das Letras Galegas 2023 a Francisco Fernández del Riego (Vilanova de Lourenzá, 1913 - Vigo, 2010), cadrando coa celebración do sesenta aniversario do primeiro Día das Letras Galegas, do cal foi inspirador, e os cento dez anos do seu nacemento.

Fernández del Riego, membro da nova xeración de intelectuais que lle deron continuidade ao ideario do grupo Nós, foi un loitador cultural incansable que chegou a se converter nunha auténtica institución do país, respectado por todos e aberto ás diversas manifestacións do galeguismo. Figura central do galeguismo progresista e clave da resistencia no exilio interior durante o franquismo, a súa traxectoria polifacética e prolífica abrangueu dende a política, a creación e crítica literaria á edición. A comezos dos anos 50 é un dos fundadores da editorial Galaxia, empresa que desempeñou un papel central na resistencia cultural de Galicia durante o franquismo, e de 1997 a 2001 presidiu a Real Academia Galega.

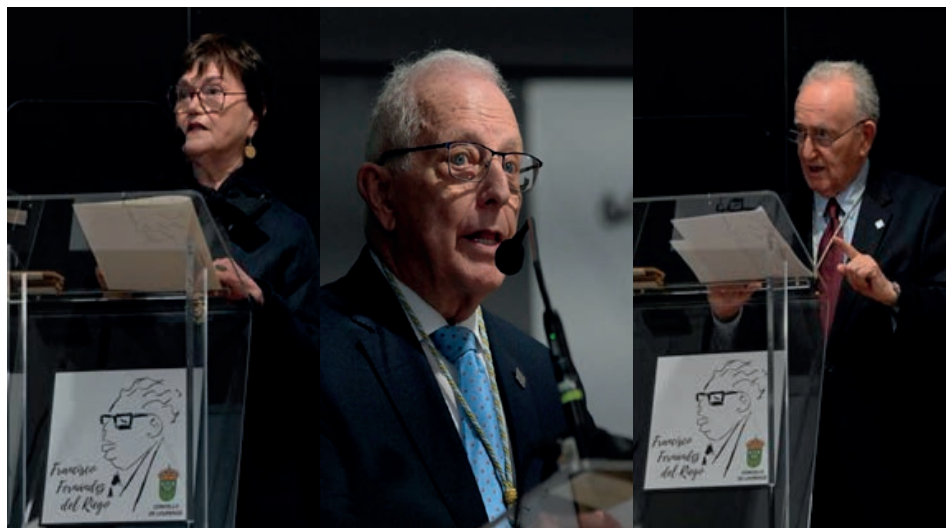
PLENARIO EXTRAORDINARIO DA REAL ACADEMIA GALEGA
NO DÍA DAS LETRAS GALEGAS
DEDICADO A FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO

A sesión extraordinaria e pública do 17 de maio da Real Academia Galega celebrouse en Lourenzá, a localidade luguesa que viu nacer a Francisco Fernández del Riego en 1913.

O acto, que reuniu a veciñanza e representantes de institucións de todo o país, desenvolveuse no centro de usos múltiples Ponte de Cuñas e contou na parte musical co cuarteto Souto Xímaro (Lourenzá) e co coro Mestre Pacheco (Mondoñedo). A banda de música de Lourenzá animou o ambiente nas rúas da vila durante a mañá.

A sesión comenzo co discurso de Margarita Ledo Andión, *Del Riego: joie de vivre e pensamento útil*, no que afondou na consideración que o homenaxeado soubo darlles aos medios de comunicación como esfera pública precisa para facer que as palabras se tornen acontecemento. Francisco Díaz-Fierros Viqueira ofreceu unha intervención sobre o devir da paisaxe en Del Riego, cara á que o autor demostrou, ao seu xuízo, unha singular sensibilidade, con notables referencias a dous espazos vitais fundamentais na súa vida: Lourenzá, a vila natal á que lle

dedicou en 2004 o libro homónimo; e a cidade que o acolleu en outono de 1939, retratada en *Vigo sentimental* (2001).

A amizade entre Del Riego e Luís Seoane, un membro destacado do exilio interior e outro do exterior, foi evocada por Xesús Alonso Montero nunha alocución na que rememorou o seu breve encontro semiclandestino, trece anos despois de seren separados pola sublevación militar e tres despois de retomaren o contacto por carta. Aconteceu cando o barco no que viaxaba o artista instalado na Arxentina fixo escala en Vigo. Seoane viña de pasar un tempo en Francia e Inglaterra, onde exhibira con certo éxito os seus cadros.

PRIMAVERA DAS LETRAS

A presentación de Primavera das Letras 2023 desenvolveuse o 6 de marzo no colexio de infantil e primaria de Lourenzá, o CEIP Juan Rey, ao que se desprazaron o presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, e a académica responsable do proxecto, Fina Casalderrey.

O acto, no que participou toda a comunidade educativa do colexio de Lourenzá e do veciño colexio de Trabada, foi conducido polo director do centro, Eduardo Iglesias Villar, e contou tamén coa intervención da presidenta da Mesa Coordinadora don Paco, a alcaldesa de Lourenzá, Rocío López; e da xefa do Servizo de Coordinación Cultural da Consellería de Cultura en Lugo, Ana Mel. O alumnado de 5º agasallou os convidados cunha obra teatro sobre a vida de Del Riego, adaptación da mestra Consuelo Borrajo González a partir do proxecto *Dende a fiestra de don Paco*.

Nesta edición, a través da web primaveradasletras.gal, ofreceuse unha biografía teatralizada: Eva Mejuto asina *As cousas de don Paco*, que ilustra Lucía Cobo. A páxina web, dirixida ás etapas de infantil e primaria, ofreceu ademais actividades

interactivas para conectar os nenos e nenas de forma lúdica co universo de Del Riego.

Primavera das Letras conta dende 2023 coa sección *Lingua Guapa*, concibida para acubillar contidos para o público máis novo alén da celebración do 17 de maio. Nela pode verse a curtametraxe *A orixe da nosa lingua guapa*, unha película protagonizada polo alumnado do CPI Santa Lucía de Moraña que explica, a través da fantasía e o humor, como se formou o galego. Todas as propostas da RAG desenvolvidas ao abeiro deste proxecto contan co apoio económico da Deputación da Coruña.

CONTÁDENOS O VOSO DÍA DAS LETRAS

A Real Academia Galega premiou os proxectos escolares realizados arredor da figura de Francisco Fernández del Riego no marco da sétima edición de *Contádenos o voso Día das Letras*. O concurso estivo aberto ata o 27 de xullo.

Os colexios da Espiñeira-Aldán de Cangas, Juan Fernández Latorre da Coruña e Juan Rey de Lourenzá foron os gañadores desta edición.

O CEIP Juan Rey de Lourenzá celebrou as Letras Galegas dende o comezo do curso cunha morea de iniciativas. O equipo da biblioteca desenvolveu no primeiro trimestre o proxecto *Desde a fiestra de don Paco*, con máis de oitenta actividades nas que participaron os nenos e nenas de todos os niveis. Co *Dicionario trangalleiro* inventaron palabras seguindo

as normas da lingua, elaboraron unha audioguía sobre a vida do homenaxeado e afondaron no mundo dos xogos tradicionais da súa infancia a través das achegas dos estudosos locais Xosé López e Xosé Manuel García.

O alumnado de Lourenzá tamén analizou e ilustrou o discurso que o autor pronunciou na vila en 1998 con motivo da Festa da Faba, afondou na súa infancia en Lourenzá a través da celebración do Samaín en *Paco e as pantomas*, deseñou unha exposición de carteis sobre o autor —premiada pola Consellería de Educación— e realizou unha pequena adaptación teatral sobre a súa vida.

A comunidade escolar do CEIP Juan Fernández Latorre levou a cabo a actividade titulada *Espallando as Letras polo barrio*. Os nenos e nenas repartiron nos establecementos comerciais, a biblioteca municipal, as escolas infantís ou o centro de día reproducións de textos de Fernández del Riego ilustrados por eles mesmos.

Os cativos e cativas de 5º e 6º de primaria do CEIP da Espiñeira-Aldán animáronse a levar á escena a obra teatral *As cousas de don Paco*, a proposta biográfica de Eva Mejuto, con ilustracións de Lucía Cobo, para a Primavera das Letras 2023. Durante a semana das Letras Galegas o alumnado de todos os niveis foi ademais completando un álbum de cromos baseado nos personaxes da obra nunha actividade concibida para animalo a empregar decote o galego. A elaboración dunha creación plástica con frases chegadas dende as aulas en defensa do idioma propio e mais a adaptación do tema “Terra” das Tanxugueiras, desta volta titulado “Fálame galego”, completan a programación especial.

A entrega de galardóns desenvolveuse o 16 de outubro, nun acto celebrado na sede da Fundación Luis Seoane, no que, ademais das intervencións de Víctor F. Freixanes, presidente da Academia, e Fina Casalderrey, académica responsable de Primavera das Letras, o protagonismo recaeu nos nenos e nenas dos tres centros educativos.

FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO NA CULTURA GALEGA DO SÉCULO XX

Lourenzá acolleu do 4 ao 6 de setembro un encontro onde preto de vinte especialistas de distintas institucións percorreron a traxectoria, a obra e a achega de Del Riego como activista, intelectual, estudoso e escritor, nos seus sucesivos contextos históricos, e en relación cos fenómenos sociais e os proxectos políticos e culturais en que se implicou: a II República (movemento estudantil universitario e Partido Galeguista), a guerra civil, a ditadura franquista (resistencia política e cultural, editorial Galaxia, Fundación Penzol e revista *Grial*, relación coa diáspora galeguista) e a autonomía.

A Real Academia Galega, a Universidade de Santiago de Compostela e o Concello de Lourenzá colaboraron na organización de *Francisco Fernández del Riego na cultura galega do século XX*, simposio que formou parte da oferta de cursos de verán da USC e que contou co apoio económico da Deputación de Lugo, o Ministerio de Ciencia, Innovación e Universidades e a Xunta de Galicia. A dirección correu da man do académico Henrique Monteagudo.

O programa que se desenvolveu foi o seguinte:

4 DE SETEMBRO DE 2023

17:00 h Inauguración do curso

17:30 h Francisco Fernández del Riego na Real Academia Galega /
/ Víctor F. Freixanes

18:30 h Unha traxectoria ao servizo Galicia / María Dolores Villanueva Gesteira

5 DE SETEMBRO DE 2023

9:30 h Francisco Fernández del Riego na II República: anos de formación política e intelectual / Justo Beramendi

11:00 h Da República á resistencia. Mesa redonda
Modera: Henrique Monteagudo

Francisco Fernández del Riego, un galeguista republicano na guerra de España
/ Lourenzo Fernández Prieto

Francisco Fernández del Riego na posguerra (década dos 40): a fanada reconstrución do Partido Galeguista na clandestinidade / Uxío Breogán Diéguez

Francisco Fernández del Riego e a xente de *Galicia Emigrante* /
/ Pablo García Martínez

12:30 h Francisco Fernández del Riego e a diáspora galega en América /
/ Ramón Villares Paz

16:30 h O epistolario entre Francisco Fernández del Riego e Luis Seoane: diálogo entre o exilio exterior e o exilio interior / Xesús Alonso Montero

18:00 h Francisco Fernández del Riego e Lourenzá / Manuel Román e Xosé López González. Percorrido didáctico

6 DE SETEMBRO DE 2023

10:00 h Epistolario, amizades e redes. Mesa redonda
Modera: Ramón Nicolás

Francisco Fernández del Riego, Álvaro Cunqueiro e Ricardo Carballo Calero
/ Dolores Vilavedra

Francisco Fernández del Riego e Ramón Otero Pedrayo /
/ Patricia Arias Chachero

Francisco Fernández del Riego, Manuel Rodrigues Lapa e a conexión portu-
guesa / Henrique Monteagudo

12:00 h Memoria, ensaio, paisaxe. Mesa redonda
Modera: Patricia Arias Chachero

A obra memorialística de Francisco Fernández del Riego / Ramón Nicolás
De Trasalba a Lourenzá: a paisaxe na obra de Francisco Fernández del Riego /
María López-Sández

Ceguei e loitei, mais tamén gocei / Camiño Noia Campos

16:30 h Francisco Fernández del Riego na editorial Galaxia, na Fundación Penzol
e na revista *Grial* / Xosé Manuel Soutullo

17:30 h Francisco Fernández del Riego na xeración Galaxia. Mesa redonda
Modera: Dolores Vilavedra

A hidra tricéfala de Galaxia: o equipo Francisco Fernández del Riego, Xaime
Isla e Ramón Piñeiro / Xosé Luís Pastoriza

Francisco Fernández del Riego: a *Escolma da poesía galega (IV). Os contemporá-
neos (1955)* / Álex Alonso Nogueira

Francisco Fernández del Riego, editor na resistencia ao franquismo / Xosé
Manuel Dasilva

19:30 h Acto de clausura

As sesións puideron seguirse en directo dende *academia.gal* e a canle de Youtube
da Real Academia Galega.

FRANCISCO FERNÁNDEZ DEL RIEGO, O QUE NUNCA SE RENDEU

Francisco Fernández del Riego, o que nunca se rendeu é a serie documental producida pola Real Academia Galega e realizada por Miramemira co apoio económico da Xunta de Galicia e do Ministerio de Ciencia e Innovación, que repasa a biografía e o legado do protagonista do Día das Letras Galegas 2023. O guiño asíno Belén Rivero e a dirección, Damián Varela.

A produción percorre en seis entregas a traxectoria vital de quen foi unha figura central da resistencia cultural do galeguismo despois da guerra civil, cofundador da editorial Galaxia, ponte entre o exilio interior e a diáspora en América, presidente da RAG e impulsor de moitas outras iniciativas que procuraron a recuperación da lingua e a identidade de Galicia en tempos escuros. A narración avanza coas lembranzas de persoas que coñeceron e estudaron a figura de Del Riego, e tamén coa vivencia de autoras e autores das novas xeracións.

Tamén participan na serie alumnos e alumnas do CEIP Juan Rey, a escola de infantil e primaria de Lourenzá; e mais o músico do Valadouro Nuno Pico, coñecido como Grande Amore, e o escritor Bernardo Penabade, encargados das voces en off.

A montaxe enriqueceuse con material dos arquivos audiovisuais da CRTVG, o CGAI, a Filmoteca Española, Ricardo Gurriarán e a USC, e fotografías e outra documentación da Fundación Penzol, a editorial Galaxia, a Fundación Otero Pedrayo, Manuel Román e Lume Aceso, entre outras entidades.

NOVAS DAS LETRAS GALEGAS DE 2023

Inauguración do Ano Francisco Fernández del Riego

Lourenzá, 7 de xaneiro de 2023

Lourenzá acolleu a apertura do Ano Francisco Fernández del Riego cadrando co que sería o 110 aniversario do seu veciño máis ilustre. A Mesa Coordinadora don Paco e o propio Concello foron os organizadores desta primeira homenaxe.

Víctor F. Freixanes participou no acto inaugural, que continuou coa inauguración da exposición *110 anos de Del Riego* e a presentación dun calendario biográfico. A festa rematou no multiúsos Ponte de Cuñas cun concerto de música antiga de Grupo 1500 e coa actuación do grupo da Asociación Cultural Osorio Gutiérrez.

Presentación da programación da Academia para as Letras Galegas 2023

24 de xaneiro de 2023

O presidente da Real Academia Galega presentou a programación das Letras Galegas 2023 canda os membros da comisión executiva Henrique Monteagudo e Fina Casalderrey, nunha rolda de prensa celebrada na Fundación Luis Seoane.

A Fundación Penzol inaugura a súa primeira mostra sobre Francisco Fernández del Riego

20 de febreiro de 2023

A Casa Galega da Cultura de Vigo acolleu ata o 17 de decembro a primeira mostra da Fundación Penzol sobre Francisco Fernández del Riego. A exposición consta de paneis biográficos e mesas nas que se amosa unha parte importante da bibliografía do homenaxeado. O presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, interveu na apertura —á que tamén asistiu o académico numerario Xesús Alonso Montero— xunto ao presidente

da Fundación Penzol, Manuel Puga; o seu actual director e comisario da mostra, Xosé Manuel Soutullo; a secretaria e biógrafa de Fernández del Riego, Malores Villanueva; o sobriño neto do intelectual Ramón Martínez e o alcalde de Vigo, Abel Caballero.

Presentación do Ano Francisco Fernández del Riego

24 de febreiro de 2023

O presidente da RAG participou no acto de presentación da programación das Letras Galegas de Francisco Fernández del Riego de distintas entidades, celebrado na Cidade da Cultura, xunto ao conselleiro de Cultura, Román Rodríguez; a presidenta do Consello da Cultura Galega, Rosario Álvarez; a alcaldesa da localidade natal de Del Riego, Lourenzá, Rocío López, e representantes doutras entidades.

O colexio de Lourenzá recibe o premio do concurso de exposicións escolares das Letras Galegas

5 de maio de 2023

A comunidade educativa do CEIP Juan Rey de Lourenzá recibiu o premio do concurso convocado pola Xunta de Galicia que distingue a mellor proposta de exposición escolar das Letras Galegas 2023. O presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes, participou na entrega do galardón xunto ao secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García, a alcaldesa, Rocío López, e alumnado e profesorado do colexio.

O Museo de Arte Sacra de Lourenzá, primeira parada da exposición *Francisco Fernández del Riego. Cos ollos do seu espírito*

11 de maio de 2023

O Museo de Arte Sacra de Lourenzá foi a primeira parada da exposición *Francisco Fernández del Riego. Cos ollos do seu espírito*, comisariada por Malores Villanueva e Malós Cabrera. Catorce paneis e mesas con material gráfico e documental do homenaxeado trazan un percorrido pola vida e a obra do intelectual impulsado pola Xunta de Galicia e producido pola editorial Galaxia coa colaboración da Real Academia Galega e da Fundación Penzol. O presidente da RAG, Víctor F.

Freixanes, participou na inauguración da exposición xunto ao secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García; o director xeral de Cultura, Anxo Lorenzo; o conselleiro de Galaxia e director da Fundación Penzol, Xosé Manuel Soutullo; e a alcaldesa de Lourenzá, Rocío López, entre outros representantes institucionais.

O IES Castelao dedícalle unha aula exterior a Fernández del Riego

14 de novembro de 2023

O alumnado do IES Castelao inaugurou o 3 de novembro unha aula exterior que leva o nome do homenaxeado nas Letras Galegas de 2023 nun acto que contou coa participación do presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, e do académico Xesús Alonso Montero.

O Museo do Pobo Galego acolle a exposición das Letras Galegas 2023

20 de novembro de 2023

Tras a súa estrea en Lourenzá e unha segunda parada no Museo do Mar de Vigo, a exposición *Francisco Fernández del Riego. Cos ollos do seu espírito* chegou ao Museo do Pobo Galego, onde puido verse ata despois das festas do Nadal. O académico Francisco Fernández Rei interveu no acto inaugural en representación da RAG.

60 ANIVERSARIO DA CELEBRACIÓN DO DÍA DAS LETRAS GALEGAS

O 20 do mes de marzo do ano 1963, os académicos Manuel Gómez Román, Xesús Ferro Couselo e Francisco Fernández del Riego propoñen no plenario da Real Academia Galega a celebración dun día grande dedicado ao libro e á lingua galega, unha xornada festiva e reivindicativa a prol da cultura e a identidade de Galicia centrada sobre todo no prestixio do idioma. O libro era entón o principal símbolo dese prestixio. A data escollida, o 17 de maio, tiña unha significación especial: facíanse daquela cen anos da primeira edición de *Cantares gallegos*, título fundacional do noso Rexurdimento. A academia asumiu, por unanimidade, a iniciativa.

Seis décadas despois, a RAG bota a vista atrás e fai memoria da evolución da conmemoración, edición a edición, abrindo unha fiestra virtual que quere ser unha mostra cronolóxica do que consideramos o grande acontecemento cultural de Galicia.

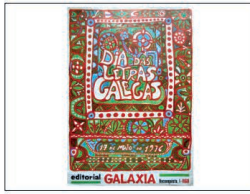
A mostra virtual, composta fundamentalmente por documentos conservados na propia Academia, a Fundación Penzol e a editorial Galaxia, comeza co documento da proposta da creación do Día das Letras Galegas presentada ante a RAG polos tres académicos e dúas fotografías históricas daquela primeira edición: a da visita que, con motivo da conmemoración, lle fixeron os membros da Academia a Gala, filla de Rosalía, na súa casa da rúa de Santo Agostiño da Coruña, e mais a duns novísimos Salvador García-Bodaño, Carlos Casares, Arcadio López-Casanova e Xohana Torres no salón artesoadado de Fonseca da Universidade de Santiago de Compostela, onde os catro poetas participaron no recital posterior á conferencia sobre a autora que impartiu Ricardo Carballo Calero.

As imaxes escolmadas dan conta de como a iniciativa prendeu con éxito e adoptou distintas formas de expresión por todo o país. E tamén na diáspora: unha delas inmortaliza a segunda edición das Letras Galegas, a dedicada a Castelao, na Casa de Galicia de Nova York, outra reproduce o programa do Centro Galego de Buenos Aires co gallo do 17 de maio de Francisco Añón (1966) e unha terceira reproduce a adhesión do alcalde da localidade portorriqueña de Mayagüez á celebración do Día das Letras Galegas en 1975, que xirou arredor de Xoán Manuel Pintos.

A mostra remata, polo momento, con outros dous exemplos da pegada das Letras Galegas na expresión plástica: os murais dedicados a Xela Arias e Florencio Delgado Gurriarán nas súas localidades natas, Sarria e Vilamartín de Valdeorras, co gallo das Letras Galegas de 2021 e 2022, respectivamente.

1976 Ramón Cabanillas. Sesión académica extraordinaria da RAG celebrada no salón nobre da Sociedade Cultural de Cambados. De esquerda a dereita, Xosé Filgueira Valverde, Antonio Fraguas, alcalde de Cambados [Benito González Ambrós?] e Francisco Vaes Villamarín. De pé, Xulio F. Ogando le a súa alocución. Á dereita del, Ramón Martínez López

1976 Ramón Cabanillas. Cartel conmemorativo deseñado por Virxilio Fernández Calhedo e editado por Galaxia

1977 Antón Villar Ponte. Feira do libro galego organizada pola Asociación de Libretos na praza do Toural en Santiago de Compostela

1977 Antón Villar Ponte. Cartel conmemorativo deseñado por Siro López e editado pola Agrupación Cultural O Facho

1978 Antonio López Ferreiro. Festa popular no anfiteatro do parque de Santa Margarida da Coruña, organizada pola Comisión Cultural do 17 de maio, formada por estudantes dos centros coruñeses

1978 Antonio López Ferreiro. Feira do Libro Galego nos soportais da praza de María Pita (A Coruña)

1994 Luís Seoane. Inauguración do monumento aos emigrantes e aos exilados no parque Luís Seoane, en Santa Cruz (Oleiros). No centro da imaxe pódense identificar a Isaac Díaz Pardo e a Francisco Fernández del Riego. O monumento é obra do escultor Escudero sobre un deseño de Luís Seoane

1994 Luís Seoane. Sesión plenaria extraordinaria da Real Academia Galega. Alocución de Francisco Fernández del Riego. Á esquerda del, Andrés Torres Queiruga e Xosé Filgueira Valverde. Á Dereita, o presidente da Academia, Domingo García-Sabell, e o presidente da Xunta de Galicia

1995 Rafael Dieste. Adhesivo do Equipo de normalización Lingüística do C. P. Castelao de Rianxo

GALEGO SEN FRONTEIRAS XXXIII EDICIÓN DOS CURSOS DE VERÁN DE LINGUA E CULTURA GALEGAS

Niveis: elemental, medio e superior
Santiago de Compostela, do 3 ao 24 xullo 2023

Director: Henrique Monteagudo
Secretaría académica: María López-Sández
Secretaría técnica: Liliana Martínez Calvo

Despois de tres anos de interrupción ocasionados pola pandemia da covid-19, en 2023 convocouse unha nova edición, a XXXIII, dos cursos Galego sen fronteiras.

A Real Academia Galega organiza estes cursos en colaboración co Instituto da Lingua Galega da Universidade de Santiago de Compostela, co apoio económico da Deputación da Coruña e a Xunta de Galicia, dende o ano 1988. Dende entón, polas súas aulas pasaron preto de 3 000 estudantes de múltiples nacionalidades co interese común de coñeceren o idioma e a cultura de noso.

O programa dos XXXIII cursos de verán de lingua e cultura galegas Galego sen fronteiras permitiu que o alumnado gozase dunha experiencia de inmersión lingüística e social en Galicia ao tempo que recibe clases e seminarios organizados por niveis. A oferta completouse con visitas e outras actividades que lles ofreceron

ás persoas asistentes unha aproximación á realidade do país dende distintas perspectivas, dende a literaria, lingüística e musical á artística e paisaxística. Na convocatoria, anunciada a finais do mes de febreiro, matriculáronse 42 persoas. O 3 de xullo de 2023 produciuse a recepción dos alumnos/as e realizouse a proba de nivel. No acto de inauguración da nova edición, celebrado no salón de actos da facultade de Filosofía da USC, participaron, canda o presidente da Academia, os académicos Henrique Monteagudo e María López-Sáñez, director e secretaria do curso; a vicerreitora de Estudantes e Cultura da USC, M.^a del Pilar Murias Fernández; a directora do ILG, Elisa Fernández Rei; e o secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García.

Nesta trixésimo terceira edición participaron ata o 24 de xullo estudantes procedentes dos Estados Unidos, da Arxentina, do Reino Unido, do Brasil, da India, da China, Finlandia, Francia, Países Baixos, Italia, Ecuador, Cuba, Polonia, Alemaña, Rusia, Suíza, Austria, Chequia e México, así como doutras comunidades autónomas.

Do 4 ao 24 de xullo de 2023 desenvolvéronse as clases teóricas e prácticas, co seguinte profesorado:

Grupo	Clases teóricas	Clases prácticas
Elemental 1	Ana Fachal	Celia Fernández Vasco
Elemental 2	M ^a Esther Martínez	Xoán Carlos Goris
Medio	Vicente Feijoo Ares	Óscar Castro e Rocío Barreiro
Superior	Módulo xeral	Módulo literatura
	Ana Iglesias <i>Sociolingüística galega</i>	M ^a Xesús Nogueira <i>Poesía galega e xénero</i>
	María López-Sández <i>Historia da literatura</i>	Ana Garrido <i>Emigración e literatura da década de 1960 a actualidade. As viúvas de vivo na literatura galega e Literatura galega non mimética (distopías)</i>

Conferencias

6 de xullo. Marilar Aleixandre: *Dialogando con Rosalía nun mudo coro: as malas mulleres*

A novela *As malas mulleres* segue a vida das presas no cárcere da Galera, na Coruña, entre 1863 e 1865, a través dunha rapaza, Sisca, personaxe de ficción baseado nunha traxedia ocorrida en 1953.

11 de xullo. Álvaro Gago: *Cultivar o tesouro da diferenza*

Breve repaso da historia do cinema galego, desde o seu nacemento ata a actualidade. Nunha segunda parte, abordarase diferentes cuestións do proceso de creación dunha obra cinematográfica.

13 de xullo. Malores Villanueva: *Un país, unha lingua, unha celebración. Sesenta anos do Día das Letras Galegas*

Somos un país que ten como día grande a festa da cultura en idioma propio e que, durante a ditadura franquista, soubo crear empresas e iniciativas para manter a cultura e a lingua galegas vivas.

18 de xullo. María Obelleiro: *Medios e lingua galega: por que non?*

O galego conta hoxe cunha presenza moi reducida na prensa escrita. Tan só un dos medios diarios en papel entre a decena de cabeceiras que se imprimen en Galicia está redactado en lingua galega. Analizamos os retos do galego nos medios de comunicación.

20 de xullo. Fina Casalderrey: *Letras con sabores e recendos*

En Galicia, literatura e gastronomía son como xemelgas univitelinas que ata sufriron xuntas o menosprezo e o silencio. Hoxe, dende as feridas, dáse unha eclosión de ambas, favorecida polo contexto socio-cultural.

OUTRAS ACTIVIDADES

4 de xullo. Proxección do filme *Matria*, na sala Númax.

10, 12 e 17 de xullo. *Obradoiros de música galega*, aCentral Folque10 de xullo, *Bailamos?*, a cargo de Mercedes Prieto no Centro Cívico do Romáño.

12 de xullo. *A regueifa, o brindo e o repente na Galiza: improvisación dita na tradición oral*, a cargo de Alba María Rodríguez.

A cantora e regueifeira expuxo as similitudes entre as regueifas e o rap e guiou os estudantes para crearen primeiro unha regueifa a ritmo de rap colectiva e continuaren despois con novas creacións por grupos.

17 de xullo. *Música en Compostela*, da man de Richard Rivera.

Viaxe no tempo a través das músicas que se escoitaron e se produciron en Compostela: o Códice Calixtino, a música medieval dos trobeiros e xogares, as campás da catedral, a música para órgano, a música de raíz, a música popular urbana... De paseo polas rúas da cidade para ver in situ os lugares senlleiros onde a música é a protagonista.

19 de xullo. Acto de confraternización, no parque de San Domingos de Bonaval.

O parque de Bonaval acolleu o tradicional encontro de confraternidade do alumnado. Na xuntanza servíronse petiscos e os estudantes interpretaron cancións galegas aprendidas nas clases e melodías populares dos seus respectivos países. Para rematar, Vikash Kumar Singh, co apoio de Antón Rey na lectura en galego, recitou un fragmento da súa tradución ao hindi de “Longa noite de pedra” de Celso Emilio Ferreiro.

15 de xullo: Excursión á Fisterra.

O alumnado cambiou as clases por unha excursión á Costa da Morte. Fisterra foi o destino final, pero houbo paradas en Noia, Muros e Carnota para coñecer algúns dos puntos de maior interese cultural destas localidades.

CLAUSURA

Despois de tres semanas de inmersión na lingua e na cultura galegas, os XXXIII cursos Galego sen fronteiras clausuráronse nun emotivo acto na Facultade de Filosofía da Universidade de Santiago de Compostela o 24 de xullo. O alumnado recibiu os diplomas de mans do presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes; o reitor da USC,

Antonio López; o director dos cursos, o académico Henrique Monteagudo; a directora do ILG, Elisa Fernández Rei; o secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García; e a profesora Ana Fachal. Tamén tomaron a palabra para falaren da súa experiencia nos cursos e coa lingua galega Antón Rey, galego de Buenos Aires, e Claudia Iasparro, de Italia.

TOPONIMÍZATE 2023

En 2023 levouse a cabo a 6ª edición do programa *Toponimízate. Falámosche dos nomes da túa terra*. Este programa ten dous obxectivos principais: divulgar a riqueza toponímica de Galicia, que fai do país un lugar único no mundo pola insólita abundancia de nomes tradicionais que nomean case palmo a palmo o territorio; e involucrar a poboación de todas as idades e de todos os concellos galegos na recollida e xeolocalización dos microtopónimos aínda non rexistrados empregando a aplicación Galicia Nomeada.

O presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes, e o secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García, presentaron o 9 de outubro na Fundación Luis Seoane a xeira 2023 acompañados polo coordinador técnico de Galicia Nomeada, o filólogo da Real Academia Galega Vicente Feijoo, quen será o encargo das accións formativas. Este ano, o mapa de concellos toponimizados chegou xa a máis de oitenta.

Os concellos nos que se desenvolveu a campaña foron os seguintes:

Friol, 11 de outubro de 2023, Centro sociocultural de Friol

Becerreá, 19 de outubro de 2023, IES Becerreá

Vila de Cruces, 20 de outubro de 2023, Auditorio municipal Xosé Casal

Tui, 26 de outubro de 2023, Centro cultural de Randufe

Trasmiras, 27 de outubro de 2023, Casa da Cultura

Padrón, 2 de novembro de 2023, Casa dos Capeláns de Iria

Amoeiro, 9 de novembro de 2023, Casa da Cultura

A Pobra do Brollón, 10 de novembro de 2023, Casa da Cultura

Dumbría, 17 de novembro de 2023, Centro social de Dumbría

Begonte, 17 de novembro de 2023, Casa da Cultura

Maceda, 21 de novembro de 2023, IES San Mamede de Maceda

Ponte Caldelas, 24 de novembro de 2023, Centro cultural de Ponte Caldelas

Narón, 1 de decembro de 2023, Centro cívico social do Alto do Castiñeiro

Nas charlas, incidiuse na riqueza toponímica que posúe todo o territorio galego e deuse conta do significado dos nomes de parroquias e aldeas de cada concello. Canto ao funcionamento de Galicia Nomeada, o público aprendeu tanto a incorporar os toponimos e as respectivas localizacións como a rexistrar a súa pronuncia ou as lendas e outras manifestacións da tradición oral vinculados a eses lugares. Por último, explicáronse tamén as utilidades prácticas desta información, unha vez xeorreferenciada e validada polo Seminario de Onomástica da Real Academia Galega, para a Administración, o mundo da investigación e a sociedade en xeral.

VIII XORNADA DE ONOMÁSTICA GALEGA: A ONOMÁSTICA E A CULTURA POPULAR

A VIII Xornada de Onomástica Galega explorou o 21 de outubro, dende o edificio Castelao do Museo de Pontevedra, o papel dos nomes propios e a súa riqueza na cultura popular. O encontro anual que organiza o Seminario de Onomástica da Real Academia Galega, coa colaboración da Deputación de Pontevedra e do Museo de Pontevedra, e coordinan as académicas Ana Boullón e Luz Méndez, prestoulle nesta ocasión atención especial á presenza da toponimia e a antroponimia no cancionero, aínda que tamén se tiveron en conta outros xéneros.

Na inauguración interviñeron o presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes; o vicepresidente segundo da Deputación de Pontevedra, Rafael Domínguez; a directora do Museo de Pontevedra, M.ª Ángeles Tilve; e a académica correspondente Luz Méndez. O programa desenvolveuse da seguinte forma:

Sesión de mañá

10:00 h Inauguración

10:30 h Os topónimos no cancionero galego dos séculos XVIII e XIX /
/ Domingo Blanco

11:00 h Nomes de persoa no cancionero / Xosé Miranda Ruíz

11:30 h Os santos no cancionero popular / Xoán Ramiro Cuba Rodríguez

12:00 Debate

13:00 h A onomástica no conto galego de tradición oral / Antonio Reigosa Carreiras (Galicia Encantada)

13:30 h Entre seres e estares: a onomástica e a antropoloxía en Galicia / Elena Freire Paz (Universidade de Santiago de Compostela)

14:00 h Debate

Domingo Blanco centrouse na presenza dos nomes de lugar nas coplas populares, nomeadamente a que se rexistra a partir do s. XVIII. A escolla dun topónimo na literatura de tradición oral garda unha estreita relación co público presente e as súas expectativas, por unha banda, e co interese do cantador ou a cantadora polo que hai nese lugar, a valoración que lle merece ou o que acontece nel.

Xosé Miranda abordou o significado connotativo do nome *María* e os seus hipocorísticos nas coplas. A escolla non é casual, xa que en case o 50 % das coplas con nome de muller aparece o de *María* ou os seus hipocorísticos. Como acontece nos relatos, no cancionero *María* deixa de ser só un nome de muller para se converter na práctica nun sinónimo de muller.

Antonio Reigosa, promotor da enciclopedia virtual Galicia Encantada, explicou que a maioría dos personaxes que interactúan nos contos galegos de tradición oral non teñen, por regra xeral, un nome persoal propio nin as accións suceden nun lugar preciso con nome de seu, senon que adoitan ser estereotipos que representan patróns culturais, modelos sociais que se identifican con roles ou funcións que forman parte dunha convención non escrita de símbolos.

A antropóloga Elena Freire pechou a sesión da mañá cunha achega sobre a denominación da casa no mundo labrego, que nomea todos os membros da familia que a habitan. Os nomes da casa funcionan como santo e sinal para todos os integrantes desa categoría na que se funden os dous tipos de condicións sociais previas: as relacións de parentesco e as relacións de produción.

Sesión de tarde

17:00 h Intervención didáctica “Veño de moi longas terras”: romances e onomástica no contexto educativo / Alba María Rodríguez Díaz

17:30 h Debate

18:00 h Actuación musical: Tralo-Valo / De nomes e lugares

Carme da Pontraga: voz e percusións

Ariel Ninas: zanfona e voz

19.00 h Clausura

Para a sesión de tarde estaba previsto a intervención do profesor da Universidade de Santiago de Compostela Carlos Baliñas Pérez, mais tivo que ser cancelada por unha indisposición de última hora. Polo tanto, abriu esta parte do programa a cantora, improvisadora oral e docente de secundaria Alba María Rodríguez, coñecida como Alba María. A súa proposta centrouse na celebración de obradoiros de creación de romances vinculados á toponimia ao abeiro das accións do colectivo de improvisación e poesía oral Erre que Erre.

A xornada rematou coa actuación musical de Tralo-Valo, con Carme da Pontraga na voz e na percusión e Ariel Ninas na zanfona. Na *última peza* sumouse tamén coa zanfona o coordinador do Seminario de Onomástica da RAG, o académico de número Antón Santamarina.

As contribucións presentadas nesta xornada poden lerse na publicación *Estudos de Onomástica Galega VIII. A onomástica e a cultura popular*, dispoñible na web institucional.

VI XORNADA DA COMISIÓN ESPECIALIZADA EN NOMES XEOGRÁFICOS

A Cidade da Cultura acolleu o 21 de setembro a VI Xornada da Comisión Especializada de Nomes Xeográficos, organismo do Instituto Xeográfico Nacional no que participa a Real Academia Galega xunto a outras institucións. O encontro reuniu por primeira vez en Galicia algúns dos maiores expertos en toponimia e cartografía de España. A Real Academia Galega e a Xunta de Galicia colaboraron na organización da cita, que se centrou na estreita relación existente entre os nomes xeográficos e mundo dixital. A Comisión Especializada de Nomes Xeográficos está integrada no Consello Superior Xeográfico e ten como misión impulsar a normalización dos nomes xeográficos no Estado, en coordinación cos diferentes organismos competentes do Estado e das comunidades autónomas.

O presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, participou na inauguración da xornada xunto á presidenta da Comisión Especializada de Nomes Xeográficos, María Pardo; o secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García; e a presidenta da Comisión Especializada de Nomes Xeográficos do Consello Superior Xeográfico, Mónica Groba.

O programa da xornada foi o seguinte:

Xornada de mañá

9:30 h Presentación da Xornada.

10:00 h El nuevo visor del Nomenclátor Geográfico Nacional / Angélica Castaño Suárez. Instituto Geográfico Nacional.

10:30 h Galicia Nomeada: toponimia colaborativa / Vicente Feijoo Ares. Real Academia Galega

11:00 h Conexión entre Nomenclátor y cartografía oficial. Retos en el tránsito de nombre a rótulo / Oihana Mitxelena. Diputación Foral de Gipuzkoa.

- 12:00 h Elaboración de la segunda edición de las Directrices toponímicas de uso internacional para editores de mapas, cartas náuticas y otras publicaciones / Maite Mollà Villaplana. Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- 12:30 h Innovaciones en el Nomenclátor del INE / M.ª Natalia Fojo Diaz. Instituto Nacional de Estadística.
- 13:00 h La toponimia en mapas antiguos como herramienta para trazar su linaje: la transmisión del topónimo Elcano en la cartografía de los siglos XVI-XVII / Marcos F. Pavo López. Instituto Geográfico Nacional.

Xornada de tarde

- 16:00 h Proceso de normalización de la toponimia geográfica en el Principado de Asturias / Juncal Mónica García Velasco. Principado de Asturias.
- 16:30 h Últimos avances en el Nomenclátor Xeográfico de Andalucía / M.ª Teresa Garrido Borrego. Instituto de Estadística y Cartografía de Andalucía.
- 17:00 h El nomenclátor xeográfico de las Illes Balears y el visor de gestión, actualización y consulta / Eulàlia Fons Carbonell. Institut Cartogràfic i Geogràfic de les Illes Balears.
- 17:30 Clausura

PROXECTO PARA A MELLORA DA XESTIÓN LINGÜÍSTICA NA EDUCACIÓN INFANTIL E PRIMARIA DO CONCELLO DE AMES: MODO GALEGO, ACTÍVAO!

Modo galego, actíva! é o proxecto de dinamización lingüística alén das aulas froito da colaboración da Real Academia Galega e o Concello de Ames en materia de lingua e infancia e mocidade.

Esta colaboración comezou en 2016, da investigación que desembocou no informe *A lingua no CEIP Agro do Muíño* (2018), que evidenciaba a intensidade do proceso de desprazamento do galego polo castelán e que suscitou a ampliación do estudo ao conxunto dos centros de ensino do municipio. Do diagnóstico obtido no *Mapa Sociolingüístico Escolar de Ames* extráese unha problemática fundamental e de atención urxente: o abandono da súa lingua familiar do alumnado galegofalante no seu paso polo sistema educativo.

A iniciativa chegou aos arredor de 3 000 nenos e nenas do segundo ciclo de infantil e de primaria. O alumnado iniciou o 27 de febreiro unha experiencia de inmersión lingüística na que adquiriron o compromiso de empregar o galego durante todo o día, por medio da sinatura dun “Acordo de compromiso lingüístico”. O proxecto contou cun *blog* que orientou o profesorado sobre que facer día a día. A RAG e o Concello buscaron ademais a complicidade das familias con propostas para a fin de semana.

Alén do programa de inmersión, que se estendeu ata o 20 de marzo, *Modo galego, actíva!* ofreceu accións formativas e de sensibilización para o profesorado, os educadores, o persoal auxiliar e o monitorado das actividades complementarias. Prestóuselles asesoramento ás empresas que se encargan destas actividades, acompañouse os colexios na revisión dos proxectos lingüísticos de centro e facilitóuselles a todas as partes material didáctico e apoio á formación.

O programa presentouse aos medios o 14 de febreiro de 2023, da man de Henrique Monteagudo, coordinador do Seminario de Sociolingüística da RAG, acompañado da concelleira de Normalización Lingüística do Concello de Ames, Escarlata Pampín, e o concelleiro de Educación, David Santomil.

O 22 de marzo, na Casa da Cultura de Bertamiráns, houbo un intercambio de primeiras impresións, nun acto no que participaron Henrique Monteagudo; Gabino Vázquez-Grandío, técnico do Seminario de Sociolingüística; e Escarlata Pampín; Enrique Gil Gil, coordinador do EDLG do CEP de Ventín; Javier Cacheiro López, presidente da ANPA do mesmo colexio; Alonso Barreiro Caxade, director do CEIP de Barouta; e M^{ra}. Carmen Liñares Liñares, directora do CEIP Agro do Muíño. Presentouse tamén o vídeo *Modo galego, actíva! – 21 días de compromiso lingüístico nas escolas de Ames*.

Modo galego, actíva! desenvolveuse co financiamento da Deputación da Coruña e do Fondo Xacobeo da Xunta de Galicia, a través da Secretaría Xeral de Política Lingüística.

CENTENARIO DE MANUEL MURGUÍA 1923 > 2023

Pluma de Manuel Murguía que se conserva no Arquivo Municipal da Coruña

Centenario de Manuel Murguía 1923 > 2023

Jornadas organizadas pola Real Academia Galega
Co apoio da Xunta de Galicia

Coa colaboración da Fundación Rosalía de Castro Universidade de Santiago de Compostela
Concello da Coruña
Fundación Luis Seoane

REAL ACADEMIA GALEGA
XUNTA DE GALICIA
CASA DE ROSALÍA
USC
FUNDACIÓN LUIS SEOANE

Entrada: libre ata completar a capacidade das salas
Emisión en directo a través de académica.gal

2 de febreiro de 2023
A Coruña
Fundación Luis Seoane
Rúa San Francisco, 27

17:00 h - Apertura institucional
17:35 - 18:40 h - Mesa Redonda
Murguía e as institucións
As orixes da RAG e os símbolos de Galicia
Moderador: **Manzán Alejandro**
Ana Romero Manó - Os precedentes da RAG;
A Sociedade de Folklore Galego
Emilio José Inesa - Conflitos, logros e limitacións nos primeiros anos da Academia (1906-1923)
Pepe Barro - A bandeira galega de Manuel Murguía e Rosalía Castro
Xosé Luís Avelos - Manuel Murguía na Coruña;
- Academia Galega
18:45 - 19:00 h - Coloquio

9 de febreiro de 2023
Santiago de Compostela
Paraninfo da USC
Praza da Universidade, 1

17:00 - 18:00 h - Mesa Redonda
Murguía e a idea de Galicia
Moderador: María José López Couso
Ramón Mái - O celtismo como paradigma
Ramón Vilarés - Murguía: a súa obra de historiador
Xosé Barreiro - Do provincialismo ao rexionalismo profesionista
18:00 - 18:30 h - Coloquio
19:00 h - Actuación Musical
Trio de corda da Orquestra da USC
Gonzalo Murio (violin)
Esther X. Pérez-Paralé (violin)
Antón Mazaira (viola)

16 de febreiro de 2023
Padrón
Fundación Rosalía de Castro
Lugar da Matanza

17:00 - 18:00 h - Mesa Redonda
Literatura e nación
Moderador: Anxo Angueira
Ana Acuña - Manuel Murguía e a literatura popular galega
Xosé Martínez - A creación dunha "escritura nacional"
Mª Xesús Lama - Rosalía de Castro e Murguía nas relacións trasatlánticas
18:00 - 18:30 h - Coloquio
19:00 h - Actuación musical
Eloisa Mesa (batería)
Cándido Cabeleiro (piano)

As seccións de Historia e de Literatura da Real Academia Galega foron as responsables da organización da conmemoración do centenario do pasamento de Manuel Murguía, primeiro presidente da Academia. Os actos de celebracións foron os seguintes:

DESCUBRIMENTO DA PLACA CONMEMORATIVA NO CEMITERIO DE SANTO AMARO 1 de febreiro de 2023

Na véspera do centenario do pasamento de Manuel Murguía, a Real Academia Galega e o Concello da Coruña inauguraron unha placa conmemorativa ao pé da tumba do patriarca. O canto á lingua e á nacionalidade galegas que Manuel Murguía presentou na apertura dos Xogos Florais de Tui (1891) volveu oírse no cemiterio coruñés na voz de Margarita Ledo. A académica deu lectura a unha versión adaptada para a ocasión de fragmentos da histórica alocución.

Tras a descuberta da placa —deseñada por Pepe Barro—, a ofrenda con coroa de loureiro e a interpretación do himno galego por parte da Banda Municipal de Música da Coruña, a homenaxe

continuou no pazo municipal de María Pita, onde o académico de número e director da Sección de Historia, Ramón Villares, repasou a vida e o legado de Murguía. No acto tamén interviñeron o presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes; a alcaldesa da Coruña, Inés Rey; e mais o conselleiro de Cultura, Román Rodríguez, ante os membros das corporacións organizadoras e doutras institucións que tamén participaron na homenaxe previa no camposanto municipal.

XORNADAS CENTENARIO MANUEL MURGUÍA 1923 > 2023

O director da Sección de Historia, Ramón Villares, e a directora da Sección de Literatura, Marilar Aleixandre, foron os coordinadores das xornadas Centenario Manuel Murguía. Os encontros, que contaron co apoio económico da Xunta de Galicia e a colaboración da Fundación Rosalía, a Universidade de Santiago de Compostela, o Concello da Coruña e a Fundación Luis Seoane, reuniron especialistas de distintos campos para actualizar as olladas arredor das contribucións do intelectual ás institucións, á idea de Galicia e á relación entre literatura e nación. As xornadas desenvolvéronse de acordo co seguinte programa:

2 de febreiro de 2023. A Coruña. Fundación Luis Seoane

17:00 h Apertura institucional

17:15 h *Murguía e as institucións. As orixes da RAG e os símbolos de Galicia*

Mesa redonda. Modera: Marilar Aleixandre

Os precedentes da RAG: A Sociedade de Folklore Gallego / Ana Romero Masiá

Conflitos, logros e limitacións nos primeiros anos da Academia (1905-1923) / Emilio Xosé Ínsua

A bandeira galega de Manuel Murguía e Rosalía Castro / Pepe Barro

Manuel Murguía na Coruña: a Academia Galega / Xosé Luís Axeitos

18:45 h Coloquio

A directora da Sección de Literatura, Marilar Aleixandre, foi a encargada de moderar a mesa redonda da sesión inaugural, que dedicou á memoria de Xosé Ramón Barreiro Fernández (1936-2021), gran biógrafo de Murguía, cuxas contribucións sobre o intelectual foron destacadas en distintos momentos da tarde.

Tras a inauguración, na que interviñeron o presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, o secretario xeral de Política Lingüística, Valentín García, e Marilar Aleixandre, a académica correspondente Ana Romero Masiá abordou os precedentes

da RAG. Deseguido o investigador Emilio Xosé Ínsua centrouse nos primeiros anos da Academia, sinalando os conflitos que viviu naquel momento, as limitacións que sufriu e tamén os logros; o académico Xosé Luís Axeitos analizou o ambiente político e cultural da Coruña na que se fundou a RAG e o deseñador Pepe Barro ofreceu unha intervención sobre a bandeira galega.

9 de febreiro de 2023. Santiago de Compostela. Paraninfo da USC

17:00 h *Murguía e a idea de Galicia*

Mesa redonda. Modera: María José López Couso

O celtismo como paradigma / Ramón Máiz

Murguía: a súa obra de historiador / Ramón Villares

Do provincialismo ao rexionalismo protonacionalista / Xusto Beramendi

18:00 h Coloquio

19:00 h Actuación musical

Trío de corda da Orquestra da USC

Gonzalo Muíño (violín)

Esther X. Pérez-Parallé (violín)

Antón Mazaira (viola)

A idea de Galicia foi o eixe da segunda sesión das xornadas. A sesión foi inaugurada polo presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes; o reitor da USC, Antonio López; e a vicerreitora de Titulacións e Internacionalización, María José López Couso.

Ramón Máiz dedicou á súa intervención ao desenvolvemento do mito celta e a súa funcionalidade política. O profesor Beramendi detívose no discurso que Murguía proxectou dende moi novo a través de medios de comunicación como *La Oliva*, e referiuse á participación do intelectual na Revolución Gloriosa de 1868 como secretario da Junta Revolucionaria de Santiago, a frustrada candidatura progresista ás cortes constituíntes ou o intento da posta en marcha da chamada Unión de Galicia en 1869. As contribucións de Murguía como historiador foron tratadas polo académico Ramón Villares.

16 de febreiro de 2023. Padrón. Fundación Rosalía de Castro

17:00 h *Literatura e nación*

Mesa redonda. Modera: Anxo Angueira

Manuel Murguía e a literatura popular galega / Ana Acuña

A creación dunha 'escritura nacional' / Xurxo Martínez

Rosalía de Castro e Murguía nas relacións transatlánticas / M.ª Xesús Lama

18:00 h Coloquio

19:00 h Actuación musical

Anna Mélikhova (soprano)

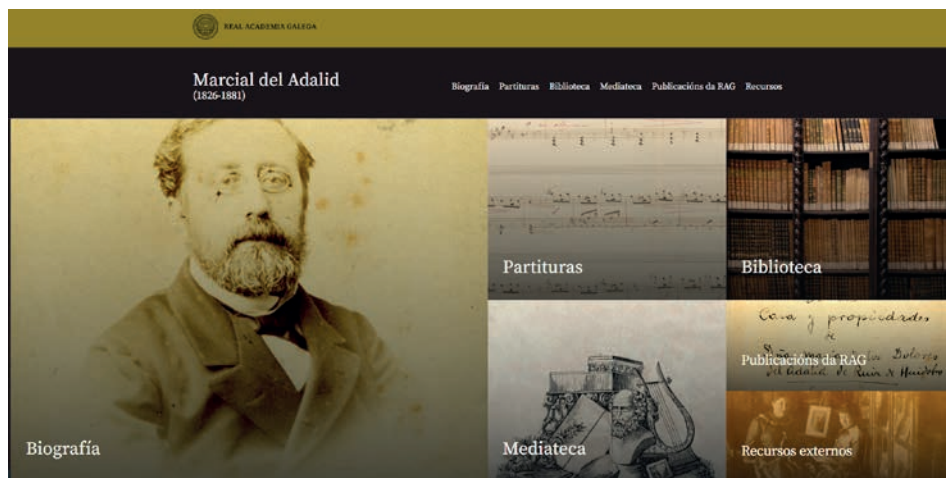
Martín M. Chaves Fraga (piano)

A derradeira xornada do centenario de Manuel Murguía mirou cara a América desde a Fundación Rosalía de Castro. María Xesús Lama detívose na relación do primeiro presidente da RAG e de Rosalía coa emigración transatlántica. Ana Acuña analizou a pegada en Murguía da literatura popular tanto na obra literaria coma no eido da investigación e o filólogo Xurxo Martínez achegouse á súa contribución á fixación dunha literatura nacional.

A tarde rematou cunha actuación musical de Anna Mélikhova e Martín M. Chaves Fraga. A soprano e o pianista interpretaron, entre outras pezas, “Rosa de abril”, “Maio longo” e “Negra sombra”, con música de Andrés Gaos, José Baldomir e Juan Montes para os poemas homónimos de Rosalía de Castro.

As achegas dos participantes nestas xornadas foron publicadas nun volume monográfico na colección Anexos BRAG da Real Academia Galega.

MARCIAL DEL ADALID 1826-1881

A Real Academia Galega custodia case a totalidade do legado compositivo de Marcial del Adalid (A Coruña, 1826 - pazo de Lóngora, Oleiros, 1881), unha das grandes figuras da música galega do século XIX. Tras completar a dixitalización destas partituras, a institución deu un paso máis para facilitar o acceso a este rico fondo documental nunha nova páxina web, *marcialdeladalid.academia.gal*, na que tamén pon á disposición de todos os usuarios outros recursos relacionados co legado do músico que conserva e mais coa súa figura.

A web, realizada co apoio económico da Deputación de Pontevedra, ofrece o catálogo da produción musical de Marcial del Adalid e mais da biblioteca de música do Fondo Marcial del Adalid da Real Academia Galega. Ambos os recursos naceron como parte fundamental do proxecto de investigación orixinario da tese de doutoramento que Laura Touriñán Morandeira lle dedicou ao músico coruñés.

O académico correspondente Fernando López- Acuña é o responsable da coordinación do proxecto, que se complementou coa edición dunha monografía, da man de Laura Touriñán, *Marcial del Adalid e o seu legado na Real Academia Galega*, que recolle unha biografía divulgativa e un percorrido pola historia da doazón do seu legado á Real Academia Galega.

DÍA DA POESÍA. DARÍO XOHÁN CABANA

Darío Xohán Cabana (1952-2021) foi o protagonista da conmemoración do Día da Poesía da Real Academia Galega. A institución rendeu-lle homenaxe o xoves 23 de marzo nun acto no que familia, amizades e outros creadores recitaron versos do escritor e académico, unha das grandes voces das letras galegas contemporáneas. A celebración, de entrada libre, tivo lugar na Fundación Luis Seoane e puido seguirse tamén en directo dende academia.gal e a canle de *Youtube da RAG*.

A homenaxe, organizada pola Sección de Literatura da RAG co apoio da Deputación da Coruña, foi conducida pola académica Ana Romaní. Tras a apertura do acto a cargo do presidente da Academia, Víctor F. Freixanes, e Marilar Aleixandre, a secretaria da institución e compañeira de xeración de Darío Xohán Cabana, Margarita Ledo Andión, pronunciou a loanza do homenaxeado.

Deseguido, as tamén compañeiras de corporación Chus Pato e Marilar Aleixandre recitaron poemas do escritor xunto a Pepe Barro, Marica Campo, Xoán Ramiro Cuba, Xosé María Álvarez Cáccamo e Anxo Angueira. Interveu ademais a tradutora María Alonso Seisedos, quen retratou o Darío Xohán Cabana que trouxo ao galego grandes clásicos, un labor no que sobresa a “excelsa versión” que deixou da *Divina comedia* de Dante. A parte musical achegouna o poeta e músico lugués Lois Pérez, que interpretou os poemas “Cantiga de amigo pra facer o camiño”, “Vocabulario chairego” e “Pedras de gozo”.

A homenaxe rematou coa emotiva lembranza da súa propia filla, Alexandra Cabana Outeiro, recitando “You Shall Overcome”, un canto de amor e resistencia para o proletariado, os vellos, a lingua e os nenos e nenas.

Os asistentes ao acto recibiron a *plaquette Darío Xohán Cabana, estirpe de labradores*, volume que reúne todos os versos do autor que se recitaron nesta homenaxe e as demais palabras dedicadas a Darío Xohán Cabana de quen os escolmaron.

VOCES DA NARRATIVA

Organiza: **Sección de Literatura da Real Academia Galega**
Coordina: **Marilar Aleixandre, Chus Pato, Ramón Nicolás**

Intervien: **Berta Dávila
Brais Lamela
Alberto Ramos
Fabio Rivas
Sica Romero
Cecilia F. Santomé**

VOCES DA NARRATIVA

Martes, 21 de novembro de 2023, ás 17:00 h
Fundación Luis Seoane
Rúa San Francisco, 27. A Coruña

Entrada libre e gratuita
Emisión en directo a través de academia.gal

 REAL ACADEMIA GALEGA

 XUNTA DE GALICIA

O martes 21 de novembro, na Fundación Luis Seoane celebrouse *Voces da narrativa*, un encontro organizado pola Sección de Literatura da Real Academia Galega, coordinado pola académica de número Chus Pato, o académico correspondente Ramón Nicolás e a directora da sección, Marilar Aleixandre.

A cita consistiu en tres diálogos sobre o proceso da escrita entre Berta Dávila e Brais Lamela, Alberto Ramos e Sica Romero, e Fabio Rivas e Cecilia F. Santomé, narradoras e narradores exemplo da diversidade que caracteriza a literatura feita polas novas xeracións.

O diálogo entre Berta Dávila e Brais Lamela partiu de *Illa Decepción* (2020), obra coa que a autora gañou por segunda vez o Premio de Narrativa Breve Repsol,

e *Ninguén queda* (2022), a primeira novela do vilalbés, recoñecida co Premio da Crítica en lingua galega.

Alberto Ramos falou sobre *Os corpos dos Romanov* (2022), Premio Narrativa Breve Repsol, con Sica Romero, que compartiu reflexións sobre o proceso de creación do seu primeiro libro, *Avelañas eléctricas* (2022), Premio San Clemente de novela en galego.

Cecilia F. Santomé conversou a partir da súa primeira novela, *Quérote. Eu tampouco* (2019), con Fabio Rivas, que publicou en 2023 o seu primeiro libro, o volume de relatos *A pintura debida*.

O programa, organizado co apoio económico da Xunta de Galicia e do Ministerio de Ciencia, Innovación e Universidades, abriuse ao público pola tarde cunha serie de intervencións que poden verse *na canle de Youtube da RAG*.

IRMÁS NA FALA

O 18 de maio de 1916 celebrouse no local que daquela ocupaba a Real Academia Galega, na rúa Rego da Auga da Coruña, a primeira xuntanza das Irmandades da Fala. Nacía así un movemento chave que abriría un novo tempo para a defensa da lingua galega e de Galicia como suxeito político, formado por agrupacións locais espalladas por todo o país que chegaron a ter unhas 700 persoas afiliadas. As escasas fotos dos seus encontros amosan practicamente só facianas masculinas, e naquela xuntanza fundacional estivo unha única muller, Micaela Chao Maciñeira. Pero nas súas filas houbo moitas outras compañeiras. Elas tamén participaban nos debates políticos e loitaban polos seus dereitos como cidadás cando aínda nin se recoñecera o voto feminino. De todo isto dá conta *Irmás na Fala*, a serie web que produce a RAG para contribuír ao coñecemento e recoñecemento de mulleres que abriron camiños de futuro para todas.

A narración de *Irmás na Fala* desenvólvese a través das biografías de cinco figuras destacadas do movemento: Micaela Chao Maciñeira, a “irmá pioneira”; a modista María Miramontes, mecenas de proxectos como as Escolas de Insiño Galego; a mestra Elvira Bao, seguramente a primeira irmá que pronunciou mitins; Amparo López Jeán, presidenta da Agrupación Republicana Feminina da Coruña e primeira afiliada do Partido Galeguista nesta cidade; e a nadadora Emilia Docet, a chamada Miss España galeguista, participante no Mitin das Arengas da praza da Quintana canda figuras como Castelao ou Otero Pedrayo.

Irmás na Fala é unha serie producida pola Real Academia Galega co apoio do Concello da Coruña e realizada por Nós TV.

SEXTO CONCURSO DE MICRORRELATOS

A sexta edición do concurso de microrrelatos da Real Academia Galega e PuntoGal botou a andar o 1 de febreiro de 2023, nunha rolda de prensa na que interviñeron o presidente da RAG, Víctor F. Freixanes, Cláudia Morán, coordinadora de *Luzes*, e o presidente de PuntoGal e académico, Manuel González. A convocatoria diríxese ao fomento da expresión creativa e a presenza da lingua galega no ámbito dixital, e en 2023 conseguiu a participación de máis dun milleiro de persoas de todas as idades.

Nel Vidal (*Artes*, Ribeira, 1980) fíxose co primeiro premio na categoría de adultos, á que se presentaron arredor de 450 relatos, con “Deberes de lingua”. O segundo premio foi para Nanda Costas Misa (*Vigo*, 1978), por “A foto”, e Mónica Fraga Rodríguez (*A Laracha*, 1974) fíxose co terceiro premio co relato titulado “Zen”.

Na modalidade xuvenil, á que concorreron case 400 mozos e mozas entre os 12 e os 17 anos, o xurado premiou as historias de tres mozas de Ames, Vigo e Teo. Andrea Bravo López (*Ames*, 2009) acadou a máxima distinción con “Querer”, un relato con só nove palabras. O segundo premio é para Mencía Jorge Cabaleiro (*Vigo*, 2006) por “Perda”; e o terceiro para Beatriz Martínez García (*Teo*, 2006), por “Cun pouco de azucre”.

A categoría infantil contou coa participación de preto de 200 nenos e nenas de ata 11 anos. Ainhoa Valverde Silva (*Baiona*, 2012) foi recoñecida co primeiro premio por “O meu irmán”; Arwen Fernández García (*Nigrán*, 2014) recibiu o segundo por “O poema”, e Mai Lemmen (*Geldrop*, Holanda, 2016) foi recoñecida co terceiro por “A gatiña saltarica”.

XURADOS

Os relatos presentados na modalidade de persoas adultas foron valorados polo xurado composto polo presidente da RAG, Víctor F. Freixanes; o presidente de PuntoGal e tamén académico de número, Manuel González González; a académica de número María Dolores Sánchez Palomino; o director xeral de PuntoGal, Darío Janeiro; e a xornalista Rosalía Macías Tarrío. O xurado das modalidades infantil e xuvenil integrárono o académico de número Gonzalo Navaza, a académica correspondente Celia Pereira Porto, a profesora da Universidade de Vigo e secretaria da xunta directiva de PuntoGal, Edita de Lorenzo, e o mestre e escritor Lois Pérez.

ENTREGA DE PREMIOS

O 10 de xullo, nun acto celebrado na Fundación Luís Seoane, entregáronse os galardóns ás nove persoas gañadoras, que recibiron distintos premios tecnolóxicos —ordenadores, consolas, lectores electrónicos de libros— e relacionados coa lectura. Participaron na entrega os membros de número Víctor F. Freixanes, Manuel González González, M.ª Dolores Sánchez Palomino, a académica correspondente Celia Pereira Porto e a técnica de PuntoGal Cristina Ríos, todos eles membros dalgún dos xurados.

As historias galardoadas poden lerse xa nunha *edición dixital monográfica* e tamén, xunto aos once finalistas, no número XX da revista *Luzes*.

OUTROS ACTOS E INFORMACIÓNS

O presidente da RAG entérvistase co presidente da RAGC

23 de xaneiro de 2023

O presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes, e o presidente da Real Academia Galega de Ciencias, Juan M. Lema Rodicio, mantiveron unha xuntanza na que conversaron sobre os proxectos nos que están a traballar ambas as institucións e abriron as portas a vindeiras colaboracións.

Entrega de premios do III Certame de relato breve A Erbeda

23 de febreiro de 2023

A académica Fina Casalderrey participou na entrega dos premios do III Certame de relato breve A Erbeda, convocados pola asociación Os Nossos Lares de Palavea coa colaboración da propia RAG, do Concello da Coruña e das librarías Moito Conto, Xiada e Formatos. Na modalidade de persoas adultas, a premiada foi Alma Sánchez Núñez (1986), veciña de Lugo, cun relato titulado “A flor amarela”. Na categoría xuvenil o galardón foi para Aroa Currás García (2009), estudante de segundo da ESO do IES As Barxas de Moaña, por “A caixa”; e na infantil o xurado premiou “O paxaro máxico”, un conto de Sabela García Santos (2012), alumna do CEIP Castelao de Ordes, que foi tamén a gañadora nesta mesma categoría na edición de 2022.

Fina Casalderrey, Juan Ignacio Borrego, primeiro tenente de alcaldesa da Coruña; José Manuel Pampín, coordinador do club de lectura municipal Gándaras de Melide, Ana Santomé, en representación do xurado; e Álvaro Benedicto Pérez Sancho, vicepresidente dos Nossos Lares, foron os encargados de facer entrega dos galardóns nun acto celebrado na Fundación Luis Seoane.

A comisión representativa da proposición de lei para restaurar o texto do Himno galego presenta o texto á RAG

27 de febreiro de 2023

A comisión executiva da Real Academia Galega recibiu a comisión representativa da *Proposición de lei de iniciativa lexislativa popular para a restauración do*

texto fidedigno do Himno galego e a súa difusión. Xosé Manuel Carril, presidente de Galiza Cultura; Anxo Louzao, coordinador de Vía Galega; e o catedrático da Universidade da Coruña Manuel Ferreiro, estudoso da obra de Eduardo Pondal, presentaron na Academia o texto, que implica cambios no artigo 4 da Lei 5/1984 de Símbolos de Galicia e na disposición adicional terceira da mesma norma.

O presidente da RAG defende no IX Congreso Internacional de la Lengua Española a pluralidade cultural e lingüística

27 de marzo de 2023

O presidente da Real Academia Galega participou no IX Congreso Internacional de la Lengua Española que reuniu en Cádiz máis de 300 congresistas de todo

o mundo hispánico. Víctor F. Freixanes interveu no foro “Lenguas y culturas, un patrimonio común del Estado español”, canda os responsables das academias vasca, catalá e española, nun encontro no que defendeu a pluralidade lingüística e cultural como unha riqueza que debe ser apoiada por unha política común dende o Estado e dende as comunidades autónomas.

Marilar Aleixandre e Henrique Monteagudo participan en Dinamarca nun encontro sobre lingua e literatura galegas

24 de maio de 2023

A Universidade de Copenhagen celebrou un encontro sobre a lingua e a literatura galegas protagonizado pola directora da Sección de Literatura e o coordinador do Seminario de Sociolingüística da Real Academia Galega. Marilar Aleixandre e Henrique Monteagudo abordaron a violencia simbólica sobre as mulleres e a lingua galega, respectivamente, na mesa redonda que compartiron na capital danesa convidados polo departamento de Estudos Ibéricos da institución.

A RAG e a Acadèmia Valenciana de la Llengua exploran vías de colaboración

31 de maio de 2023

O presidente da Real Academia Galega recibiu a presidenta da Acadèmia Valenciana de la Llengua, Verònica Cantó, co obxectivo de abrir vías de colaboración arredor da defensa dos idiomas que representan ambas as entidades. No encontro tamén participaron por parte da RAG a tesoureira, Fina Casalderrey; o vicesecretario, Henrique Monteagudo; o director da Sección de Historia, Ramón Villares;

e a académica María Dolores Sánchez Palomino; e por parte da AVL, o seu vicepresidente, Rafael Ramos, e mais a académica Mª Àngels Francés e o académico Artur Ahuir.

A RAG celebra a aprobación da proposición de lei do Panteón de Galegas e Galegos Ilustres

28 de xullo de 2023

O presidente da Real Academia Galega participou dende a tribuna de convidados na sesión extraordinaria do Parlamento de Galicia na que se aprobou por unanimidade a proposición de lei do Panteón de Galegas e Galegos Ilustres.

O presidente da Real Academia Galega recibe o alumnado do Instituto Arxentino Galego Santiago Apóstolo

12 de setembro de 2023

O presidente da Real Academia Galega mantivo un encontro co alumnado do Instituto Arxentino Galego Santiago Apóstolo, que visitou Galicia acompañado polas profesoras María Cecilia Borgo e María Victoria Beni. Víctor F. Freixanes conversou cos mozos e mozas procedentes de Buenos Aires sobre o papel da RAG, a presenza da cultura galega na diáspora arxentina e as impresións do país dos seus avós na que para moitos é a súa primeira estada en Galicia.

A concelleira da Coruña Mercedes Queixas entérvistase co presidente da Real Academia Galega

2 de outubro de 2023

A edila do BNG no Concello da Coruña Mercedes Queixas mantivo un encontro co presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes, e o vicesecretario da institución, Henrique Monteagudo. A tamén deputada no Parlamento de Galicia e académica correspondente interesouse pola marcha das obras de rehabilitación da sede da RAG, a planificación da celebración do Día das Letras Galegas 2024, que homenaxeará a escritora coruñesa Luísa Villalta, e outros temas de actualidade relacionados coa lingua e a cultura galegas.

O presidente da RAG recibe a Asociación Galega do Libro Infantil e Xuvenil

18 de outubro de 2023

O presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes recibiu o presidente da Asociación Galega do Libro Infantil e Xuvenil, David Cortizo, nun encontro no que tamén participaron a tesoureira da RAG, Fina Casalderrey, responsable do

proxecto web Primavera das Letras; e, por parte de Gálix, a vogal de bibliotecas, Leonor Mazaira, e a secretaria técnica, Mercedes Pacheco.

A RAG recibe a Francisco José Prieto como novo arcebispo de Santiago de Compostela

6 de novembro de 2023

Francisco José Prieto realizou unha visita institucional á Real Academia Galega na que abordou co presidente da Academia, Víctor F. Freixanes, a importancia da Igrexa como axente normalizador da lingua galega. No encontro participaron tamén os demais membros da comisión executiva da RAG, Margarita Ledo, Henrique Monteagudo, Marilar Aleixandre e Fina Casalderrey; e os académicos de número Andrés Torres Queiruga e Xesús Ferro Ruibal.

A RAG e a Deputación da Coruña asinan o convenio de colaboración anual

19 de decembro de 2023

O presidente da Real Academia Galega, Víctor F. Freixanes, e o presidente da Deputación da Coruña e a deputada de Cultura, Valentín Formoso e Natividad de Jesús González, asinaron o convenio polo que a entidade provincial financia distintas actividades da RAG.

DECLARACIÓNS INSTITUCIONAIS

A LINGUA GALEGA NO PARLAMENTO ESPAÑOL DECLARACIÓN DO PLENARIO DA REAL ACADEMIA GALEGA

8 de novembro de 2023

Como é sabido, o Parlamento español aprobou recentemente unha reforma do seu regulamento para recoñecer oficialmente o dereito ao uso do galego, o éuscaro e o catalán nas súas sesións e no conxunto da actividade parlamentaria. Así, entre as previsións recollidas nesa reforma está o dereito dos deputados e deputadas a usaren as linguas cooficiais das comunidades autónomas en todos os ámbitos da súa actividade, incluíndo as intervencións orais e a presentación de escritos. Tamén se prevé a publicación oficial nestas linguas de todas as medidas lexislativas aprobadas pola Cámara.

O Plenario Real Academia Galega tomou por unanimidade o acordo de manifestar a súa satisfacción ante estas medidas, por canto supoñen non só o gaño dun novo ámbito de uso para o noso idioma, especialmente importante polo seu simbolismo e a visibilidade pública que outorga, senón tamén polo que significa de asunción da pluralidade lingüística por parte das institucións do Estado. É de esperar que o paso dado polo Parlamento, que vai na liña de medidas similares aprobadas tempo atrás polo Senado, abra o camiño que outras institucións e administracións públicas de distintos ámbitos —incluíndo a xustiza— deben comezar a transitar. Queda aínda un treito por percorrer ata unha aceptación plena e completa por parte do Estado do carácter constitutivamente plurilingüe e plurinacional dos pobos que conforman a sociedade española, polo que o paso dado polo Parlamento é merecente do aplauso da RAG. A Academia exhorta a todos os deputados e deputadas galegos nas Cortes españolas a que fagan uso do seu dereito a empregar o galego na súa actividade parlamentaria.

Asemade, a Real Academia Galega manifesta a súa esperanza de que as xestións do goberno español ante as institucións da Unión Europea, encamiñadas ao recoñecemento oficial no seu seo do galego e das outras linguas nacionais de España, teñan un resultado positivo. Os avances cara á plena oficialidade do idioma galego en todos os niveis políticos e administrativos non supoñen outra cousa que progresos cara á reparación da inxusta marxinación histórica do noso idioma e a discriminación dos seus falantes. Gañar en recoñecemento e en dereitos é camiñar cara á igualdade.

IN MEMORIAN

DOMINGO FRADES GASPAR

(San Martiño de Trebello, 18 de outubro de 1936 – Badaxoz, 10 de xaneiro de 2023)

Membro correspondente da institución dende o ano 2004 e destacado valedor do galego de Estremadura, unha ponla do galego medieval da que agromou un grupo dialectal formado polo valverdeiro, o largarteiro e o mañego.

Domingo Frades Gaspar, falante da variedade mañega dende o berce, realizou un importante labor de recompilación de vocabulario, toponimia, costumes e cantigas populares, á vez que promoveu o coñecemento da existencia das falas dos concellos cacereños de Valverde do Fresno, As Ellas e San Martiño de Trebello. Colaborou ademais na constitución de diversas asociacións culturais, entre elas a Asociación Fala i Cultura do Val do Río Ellas, da que foi o primeiro presidente. É o autor de diversas obras sobre a cultura e a lingua da serra de Gata, entre elas as monografías *Vamus a falal. Notas pâ coñecel y platical en nosa fala* (1992 e 2000) e *Callejeiru Mañegu* e a tradución de *Novu Testamentu en Fala* (2015), e o organizador de encontros como o Congreso da Fala en Valverde e o Seminario Internacional de Linguas Minoritarias da UE celebrado na mesma localidade.

Domingo Frades Gaspar tamén cultivou a poesía. Só uns días antes do seu pasamento chegara ás súas mans a súa *Obra poética mañega*, a recompilación dos poemas que foi creando e publicando entre 1971 e 2004.

Salvador García-Bodaño Zunzunegui / Xosé Castro

Agardando

Anxo Angueira

Salvador García-Bodaño Zunzunegui naceu en Teis (Vigo) o 17 de xullo de 1935, finou en Veitureira (Lampai, Teo) o 7 de marzo de 2023 e estivo vinculado toda a súa vida a Compostela. Asinaba case sempre como Salvador García-Bodaño, aínda que non arriase nunca o Zunzunegui de súa nai e da estirpe vasca da que procedía. Tampouco arriou aquel Teis no que viñera ó mundo, de aí que en 2004, cando foi recoñecido pola Asociación de Escritoras e Escritores en Lingua Galega coa distinción O Escritor na súa Terra, Salvador García-Bodaño escollese o dinámico barrio vigués, en concreto o seu Centro Cívico, para plantar unha árbore da súa escolla: un álamo.

En Compostela foi estudante de Dereito e destacado representante da xeración das Festas Minervais, concurso que gañou en 1959, en galego e castelán. Na súa formación intelectual dos anos 50 foron decisivos, segundo el mesmo confesa, Carlos Maside e Ramón Piñeiro. Desde os sesenta foi un activista destacado do galeguismo. En palabras de Arcadio López-Casanova, foi “intelectual en canto home de acción, que xa dende aqueles anos escuros da resistencia político-cultural foi exemplo de dedicación e de compromiso, de sacrificada tarefa, animoso sempre, sempre con ilusión e ata humor contaxioso naquela loita, arrodeada de silencios cómplices, polas liberdades e a identidade da nosa Galicia inmordeira”. Así, en 1961 fundou con outros a Agrupación Cultural “O Galo” de Santiago e logo participou no Consello da Mocidade e militou no Partido Socialista Galego (PSG) desde a súa fundación en 1963 ata o ano 1980. Participou tamén na celebración do primeiro Día das Letras Galegas (1963), no Salón Artesoadado de Fonseca, nun recital con Xohana Torres, Arcadio López-Casanova e Carlos Casares. En 1964 intervén na homenaxe a Antonio Machado organizada pola Facultade de Filosofía da Universidade de Santiago. Nese mesmo ano participa na conmemoración do Día das Letras Galegas en Pontevedra e sonlle censurados varios poemas, entre eles unha elegía dedicada a Alexandre Bóveda. Dez anos despois é sancionado conforme á Lei de Orde Pública, por un recital no Círculo Recreativo e Cultural de Perlío (Fene), no que se incluían uns poemas ao 25 de Abril e a Pablo Neruda.

Este activismo levouno a participar na creación da revista *Teima*, da editorial Escola Aberta, do Museo do Pobo Galego, da Asociación de Escritoras e Escritores en Lingua Galega (AELG), da Asociación de Tradutores en Lingua Galega (ATLG), do Instituto Galego da Información (IGI), da Fundación Castelao, do PEN de Galicia, do Ateneo de Santiago de Compostela, do que foi presidente, do Museo de Arte Contemporánea Carlos Maside e do novo Seminario de Estudos Galegos. Toda esta participación e actividade na difusión da cultura galega, así como a súa propia obra literaria, tivo como recoñecemento, entre outros moitos, o Premio Xunta de Galicia á Creación Cultural en 1988.

Ademais doutras institucións, como a Fundación dos Premios Pedrón de Ouro, Salvador García-Bodaño formaba parte da Real Academia Galega despois de ser proposto por Antonio Fraguas, Constantino García e Andrés Torres Queiruga. Titulou o seu discurso de ingreso *Compostela e as nosas letras ata o manifesto Máis Alá*, que foi lido o 25 de novembro de 1995 e contestado por Carlos Casares, que, entre outras observacións, testemuña a xénese dos primeiros libros de poemas do seu amigo. Na súa visión histórica e literaria da cidade non faltan as alusións á presenza de Compostela na literatura e nos poetas medievais, á importancia das Festas Minervais compostelás, e xa no XIX, á literatura dialóxica, ás publicacións periódicas e ás figuras máis relevantes, desde Rosalía de Castro a Antonio López Ferreiro. O discurso remata nos tempos da renacemento vividos con vigor en Compostela por institucións coma o Seminario de Estudos Galegos ou figuras coma Ánxel Casal.

Salvador García-Bodaño, desde moi novo, foi articulista habitual de *El Correo Gallego* e boa parte da súa dilatada obra está recollida en *De onte a hoxe. Ensaaios xornalísticos dende Compostela* (1993). Tamén foi tradutor, aspecto do que salientamos a *Viaxe por Galicia* de George Borrow. Como contista cómpre destacar o conxunto de relatos de ambientación compostelá incluídos en *Os misterios de Monsieur D'Allier* (1992), co que obtén o Premio da Crítica española para narración en lingua galega. Como ensaísta é autor de múltiples artigos e textos sobre arte ou literatura e cómpre destacar a súa achega *Rafael Dieste. Vida e obra en lingua galega* (1995).

Pero onde realmente destacou foi como poeta. Ó longo dos sesenta, os seus poemas publicáronse en revistas galegas, españolas e americanas, e despois en publicacións de todo tipo. A súa poesía achegou algo distinto ós camiños marcados polo socialrealismo daqueles anos. Toda a crítica destaca os seus primeiros volumes poéticos, *Ao pé de cada hora* (1967) e *Tempo de Compostela* (1978), que descubren un poeta de voz persoal e chea de autenticidade, segundo Ramón Piñeiro, que nos indica que con ela “podemos revivi-lo sentimento de identificación con Galicia, a solidariedade entrañable cos mártires que agardan debaixo da

súa lousa pola xusticia, a dor pola perda das grandes figuras representativas do noso pobo que a morte nos vai levando, a tensión ilusionada e atormentadora do amor, a misteriosa soidade do recanto máis profundo do noso espírito”. Arcadio López-Casanova, pola súa banda, atribuíalle á palabra de García-Bodaño un poder catártico e de curación, “curación da alma que nós levamos a cabo no silencio, unha vez que pechamos a última páxina do libro”. En todo caso, recorrentemente son citados como versos principais do noso autor aqueles que inician o “Galicia” co que se abre *Ao pé de cada hora*:

Galicia é isto que vai en nos
e que nos leva
camiño aberto nos sulcos
onde todo é por vir e non chega...

As obras posteriores seguen forxando un poeta de referencia: *37 debuxos para un país* (1985), *Compostela* (1989), *Obra poética* (1993), compilación que inclúe dous poemarios inéditos (*Poemas de amor a Xulia* e *As palabras e os días*), *Pegadas no alcatrán* (1994), *Cidade virtual* (2003) e *Cantos de ausencia. Elexías 1959-2002* (2004). A crítica sempre destacou o rigor léxico do poeta, a condensación, a musicalidade, o ritmo. Anxo Tarrío en concreto fala dun “poeta esencialmente elexíaco e amoroso que foi compoñendo dende Santiago de Compostela todo o seu entramado existencial, intelectual e ideolóxico”.

Efectivamente, Salvador García-Bodaño é un poeta de Compostela. Na historia da literatura galega, desde a Idade Media, hai moitos poetas que se apropiaron dun espazo, dun lugar. Así fixeron Martín Codax con Vigo, Eduardo Pondal con Bergantiños ou Uxío Novoneyra co Courel. Pois ben, Salvador García-Bodaño é o poeta de Compostela, da súa paisaxe social, histórica e política, da súa pedra e da súa palabra, da Compostela íntima e da colectiva, da diacrónica e da contemporánea. Non é casual que a homenaxe que a RAG lle dedicou en 2019 con motivo do Día da Poesía levase por título *Horas de Compostela*. Pero tamén é poeta de poetas, de escritores e pintores, vivos e mortos, en “poemas nominados”: Otero Pedrayo, Cabanillas, Castelao, Carlos Maside, Luis Seoane, Fermín Penzol... Todos con Rosalía á fronte. A ela lle dedicou numerosos versos. Como é un gran poeta do amor nos *Poemas de amor a Xulia*, nos que renace Petrarca en coidados sonetos:

Escoita este silencio, miña amada,
este ámbito de nós onde te sinto,
os corpos enlazados, labirinto
de amores no aire limpo da luzada.

Como recoñecido poeta, ten Salvador García-Bodaño con toda probabilidade un lugar preferente na república galega das letras á beira daqueles seus versos citados, os do “Galicia” que abre o *Ao pé de cada hora*. Era 1967 e no ambiente estaban xa os signos da revolta que ía estoupar ó ano seguinte, na páxina seguinte:

Eu sei que en cada tumba
atópase unha espada
agardando.

Eu sei que en cada morto
pervive un berro
agardando.

Eu sei que pra aquela derrota
hai unha vitoria
agardando.

Eu seino.

Dinmo os vosos nomes
sobor das lousas
agardando.